

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดและเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่ผสมผสานเทคนิคการวิจัยหลายรูปแบบมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนที่ศึกษา การนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน การวิเคราะห์ SWOT มาใช้ในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน รวมไปถึงการใช้เครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การใช้เทคนิคเมตาแพลน (Meta Plan) หรือ เทคนิคบัตรคำ (Card and Chart Technique) และการทำผังความคิด (Mind Mapping) ประกอบกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมการจัดการแก้ไขปัญหาสุขภาพของเกษตรกรผู้สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยการใช้การเขียนโครงการแบบตารางเหตุผลต่อเนื่อง (Logical Framework Method) รวมไปถึงการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสุขภาพพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งทางผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดผู้เข้าร่วมวิจัย
3. การดำเนินกระบวนการจัดทำแผนชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขั้นตอนได้แก่
 - 3.1 การเตรียมความพร้อมของบุคคล
 - 3.2 การเตรียมความพร้อมของข้อมูลและพื้นที่ศึกษา
 - 3.3 แนวทางการจัดทำแผนชุมชน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมพร้อมผู้ร่วมเวทีการประเมินศักยภาพชุมชน การกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางและจุดมุ่งหมายในการจัดการชุมชน การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน การกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมการแก้ปัญหาชุมชน และการจัดเวทีประชาพิจารณ์แผนชุมชน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน การวิเคราะห์ SWOT เทคนิคเมตาแพลน (Meta Plan) การทำผังความคิด (Mind Mapping) การเขียนโครงการแบบตารางเหตุผลต่อเนื่อง (Logical Framework Method) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสุขภาพพอเพียง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการขอคำปรึกษาจากคณาจารย์ในสาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และดำเนินการกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชน

2. การกำหนดผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลบริบทชุมชนชาวเขาเผ่าม้งบ้านบวกัน หมู่ที่ 7 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และระบบบริการสุขภาพ รวมไปถึงกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ที่จะสามารถเอื้อต่อการจัดการสุขภาพของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชน (Key Informant) ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ เกี่ยวข้องในกระบวนการได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบจากปรากฏการณ์ ประกอบด้วย

2.1 ตัวแทนเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุข รวม 20 คน

2.2 ตัวแทนจากภาครัฐ ได้แก่ นักวิชาการเกษตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง และเจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัยตำบลโป่งแยง

ส่วนตัวผู้วิจัย เป็นผู้ประสานงานและช่วยขับเคลื่อนกระบวนการวิจัยนี้

3. การดำเนินกระบวนการจัดทำแผนชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 การเตรียมความพร้อมของบุคคล

1) ทีมผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้ส่งเสริมกระบวนการ (Facilitators) ทำการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชุมชนเป้าหมาย โดยจัดการประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ถึงหัวข้อการเป็นผู้ส่งเสริมกระบวนการให้กับทีมวิจัย ที่ประกอบไปด้วย ผู้ทำวิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัย จากผู้เชี่ยวชาญในด้านการอำนวยความสะดวก คือ คุณเบญจมาภรณ์ กันทะปิ่น นักวิชาการประชาสัมพันธ์ ระดับ 5 ประจำเทศบาลตำบลสันกำแพง เพื่อการจัดการและดำเนินการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สร้างพื้นฐานความรู้ในการเป็นวิทยากร ภาวะผู้นำ การยอมรับฟังความคิดเห็น สร้างการคิดที่เป็นระบบ มีอิสระทางความคิด และสามารถสื่อสารทำความเข้าใจกันโดยตรงไปตรงมาระหว่างบุคคลในทีมวิจัย ในเนื้อหาเรื่องความสำคัญของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย รายละเอียดของงานวิจัย และกระบวนการที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้

ทีมผู้วิจัยประกอบด้วย

- นางสาวประภามาส อินทราเครือ ผู้วิจัย
- นายณรินทร์ ภักดี ผู้ช่วยผู้วิจัย

2) เตรียมแกนนำชุมชนในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ที่เคารพนับถือของคนในชุมชน ประชาชนชาวบ้านด้านการเกษตรและสุขภาพ อาสาสมัครสาธารณสุข ตัวแทนเกษตรกรผู้สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทำการเตรียมความพร้อมโดยการแจ้งให้ทราบถึงการลงพื้นที่ทำวิจัย ความสำคัญของการวิจัย วัตถุประสงค์ รายละเอียดของการวิจัย เพื่อเตรียมการประชุมวางแผนทางการจัดทำแผนชุมชน

3.2 การเตรียมความพร้อมของข้อมูลและพื้นที่ศึกษา

1) ทำการสำรวจข้อมูลทั่วไป ได้แก่ การทำแผนที่เดินดินแสดงข้อมูลครัวเรือนในชุมชน สถานที่สำคัญของชุมชน เช่น สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สถานีนอนามัย และสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณะประโยชน์ในหมู่บ้าน เป็นต้น

2) รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของชุมชน ได้แก่ ความเป็นมาของชุมชน ที่มาของชื่อหมู่บ้าน ที่ตั้งหมู่บ้าน ประวัติผู้นำในการจัดตั้งหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านในปัจจุบัน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน บุคคลสำคัญของชุมชน และรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากการสอบถามคนในชุมชน ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน เป็นต้น

3) ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบล และสถานีนอนามัย ที่เป็นข้อมูลสภาพชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น สาธารณสุข เกษตรกรรม เศรษฐกิจ การปกครอง วัฒนธรรม จากสรุปรายงานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลสภาพชุมชนด้านต่าง ๆ (กชช. 2ค) เช่น สาธารณสุข การเกษตร สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ข้อมูลรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ฯลฯ ในปีพ.ศ.2552 และรายงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

โดยข้อมูลทั้งหมดที่ได้จะนำมาประกอบการจัดทำแผนชุมชน เพื่อให้ชุมชนทำการวิเคราะห์และวางแผนร่วมกันต่อไป

3.3 แนวทางการจัดทำแผนชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ทีมผู้วิจัย จัดการประชุม วางแผนจัดทำแผนชุมชนในเรื่องการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยร่วมกันสำรวจ รวบรวม ประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่ได้มาจากการลงสำรวจพื้นที่ การสอบถามพูดคุยกับเกษตรกรในชุมชน ดูความพร้อมของชุมชน ตรวจสอบว่าเกษตรกรในชุมชนคิดอย่างไร เห็นความสำคัญและมีความต้องการที่จะทำแผนชุมชนหรือไม่อย่างไร ใครจะช่วยสนับสนุนได้บ้าง เมื่อได้ข้อสรุปแล้วจึงวางแผนและเริ่มดำเนินการในการจัดการประชุมแกนนำ อาจมีผู้ส่งเสริมภายนอก เช่น นักวิชาการเกษตรประจำองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบล พัฒนาการ ฯลฯ เข้าร่วมด้วย เพื่อให้ข้อเสนอแนะและขับเคลื่อนการจัดทำแผนชุมชน

2) ทีมผู้วิจัย ทำการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความคิดของการจัดทำแผนชุมชนในเรื่องการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน พร้อมทั้งเชิญชวน ชี้นะเกษตรกรและชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มาร่วมกันจัดทำแผนชุมชน

3) จัดเวทีพิจารณาเพื่อจัดทำแผนชุมชน ในเรื่องการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญในการได้แผนชุมชนที่ครอบคลุมสมบูรณ์ โดยการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมผู้ร่วมการประชุม

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมจัดทำแผนชุมชน ได้ทราบข้อมูลชุมชนของตนเอง จากการสำรวจข้อมูลของผู้วิจัย ผู้ร่วมประชุมร่วมกันทำการปรับเพิ่มข้อมูลให้ถูกต้องตรงกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

วิธีการ

ให้ผู้ร่วมประชุมจัดทำแผนชุมชนได้รู้จักชุมชนของตนเองโดยผู้วิจัยทำการเสนอผลการสำรวจข้อมูลทั่วไป แผนที่เดินดิน ประวัติของชุมชน ข้อมูลสภาพชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลสภาพชุมชนด้านต่าง ๆ (กชช. 2ค) เช่น สาธารณสุข การเกษตร สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ข้อมูลรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ฯลฯ ของปีพ.ศ. 2552 และรายงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ผู้วิจัยทำการซักถามความรู้ความเข้าใจ และให้ผู้ร่วมประชุมได้ช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมทั้งเพิ่มเติมข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัย

ได้นำเสนอ และผู้วิจัยทำการประเมินความรู้ของผู้ร่วมการประชุมเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากนั้นเสริมเนื้อหาความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสุขภาพพอเพียงให้ผู้ร่วมการประชุมรับทราบเป็นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินศักยภาพของชุมชนในแง่ของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดในการจัดการและพัฒนาชุมชน รวมทั้งทุนทางสังคมของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนเผ่าม้ง ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชน

วิธีการ

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นให้ผู้ร่วมประชุมจัดทำแผนชุมชน ช่วยกันระดมความคิดโดยนำเอาการวิเคราะห์ SWOT มาประยุกต์ใช้ ให้ผู้ร่วมการประชุมได้พูดแสดงความคิดเห็นกันก่อน แต่หากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำการผูกขาดการพูดให้ใช้เทคนิคเมตาแพลน (Meta Plan) ในการดำเนินการประชุมต่อ สำหรับประเด็นในการประเมินศักยภาพชุมชนประกอบด้วย

ประเด็นที่ 1 ในชุมชนมีอะไรที่เป็นจุดเด่นบ้างในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ฯลฯ และที่เป็นจุดเด่นนั้นคืออะไรให้ยกตัวอย่าง เพราะอะไร

ประเด็นที่ 2 ในชุมชนมีอะไรที่เป็นจุดอ่อนบ้างในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ฯลฯ และที่ว่าเป็นจุดอ่อนนั้น คืออะไรให้ยกตัวอย่าง เพราะอะไร

ประเด็นที่ 3 มีอะไรที่เป็นโอกาสของชุมชนในการจัดการ การพัฒนา การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ประเด็นที่ 4 ข้อจำกัดในการพัฒนาชุมชน มีอะไรบ้างที่เป็นข้อจำกัด เป็นอุปสรรคในการจัดการและการพัฒนาชุมชน

จากการประเมินศักยภาพชุมชน จะทำให้ทราบถึงแนวทางเบื้องต้นที่ชุมชนจะต้องทำการบริหารจัดการ ซึ่งคือการเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหาชุมชน และให้ทีมผู้วิจัยใช้เทคนิคการทำผังความคิด (Mind Mapping) ในการระดมความคิดผู้ร่วมประชุมเรื่องปัญหาสุขภาพ และผลกระทบที่ชุมชนได้รับจากการที่เกษตรกรใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในการทำเกษตร เมื่อได้ปัญหาแล้วให้ช่วยกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีเกณฑ์ในการจัดลำดับดังนี้

- ขนาดของปัญหา หมายถึง ผลกระทบต่อคนในชุมชนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด ถ้าคนในชุมชนได้รับผลกระทบมากควรดำเนินการก่อน

- ความรุนแรงของปัญหา หมายถึง ผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนโดยตรง คือ ถ้าเป็นแล้วตายหรือพิการควรดำเนินการแก้ไขด่วน

- ความยากง่ายในการแก้ไข หมายถึง ศักยภาพหรือความสามารถของบุคคล หน่วยงาน องค์กรในชุมชน หากมีความสามารถแก้ไขได้เองควรดำเนินการก่อน ถ้าต้องขอความช่วยเหลือด้านความรู้ เทคนิค เครื่องมือ งบประมาณจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่นภายนอกชุมชน อาจดำเนินการภายหลัง

- ความตระหนักของชุมชน หมายถึง ความสนใจ ความใส่ใจของคนในชุมชนที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาคือ เป็นความเห็นของชุมชนที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นก่อนหรือหลัง

- ความเสียหายในอนาคต หมายถึง ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนในอนาคต หากไม่มีการแก้ไขจะเกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด เช่น คนในชุมชนจะเกิดการเจ็บป่วยมากขึ้น ปัญหาที่พบจะขยายเป็นวงกว้าง เศรษฐกิจเสียหาย เป็นต้น ถ้าจะมีผลเสียหายต่อชุมชนมากควรดำเนินการก่อน

หลังจากผู้ร่วมการประชุมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้แล้ว ให้ร่วมกันระดมความคิดในการค้นหาศักยภาพของชุมชนที่เข้าเกณฑ์หลักการที่สำคัญ 5 ประการของการพัฒนาระบบสุขภาพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2549 ได้แก่ การยึดหลักทางสายกลาง การยึดหลักความสมดุล การยึดหลักความพอประมาณ การสร้างระบบภูมิคุ้มกันและการสร้างระบบการเรียนรู้ให้เท่าทันโลก

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ แนวทาง และจุดมุ่งหมายในการจัดการปัญหาของชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อระดมพลังความรัก ความผูกพัน ความห่วงใย และความสามัคคีของคนในชุมชนที่มีต่อกันและต่อพื้นที่ในชุมชน มาสร้างความมุ่งมั่นในการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในชุมชน

วิธีการ

ให้ผู้ร่วมการประชุม ระดมความคิดในการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ แนวทาง และจุดมุ่งหมายในการจัดการชุมชน จากสิ่งที่ผู้ร่วมประชุมมุ่งหวังต้องการให้เกิดขึ้นร่วมกัน หลังจากทราบปัญหาสุขภาพเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบที่มีต่อชุมชน โดยให้ผู้ร่วมประชุมได้พูดแสดงความคิดเห็นกันก่อนแต่หากมี

บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำการผูกขาดการพูด ให้ใช้เทคนิคเมตาแพลน (Meta Plan) ดำเนินการต่อ และอาจใช้เทคนิคการทำผังความคิด (Mind mapping) ในการจัดกลุ่มความคิดเห็นของผู้ร่วมการประชุมแต่ละคนได้ โดยวิสัยทัศน์ พันธกิจ แนวทาง และจุดมุ่งหมายในการจัดการชุมชนต้องเป็นไปตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาของชุมชน
วัตถุประสงค์

เพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าหมาย แนวทาง และวิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์ที่มุ่งหวังไว้ต่อชุมชน ในเรื่องการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

วิธีการ

ระดมสมองจากผู้ร่วมการประชุม เพื่อให้ร่วมกันกำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในชุมชน 3 ประเด็น คือ

1. มีแนวทางดำเนินการแก้ไขปัญหอะไรบ้างที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ตามศักยภาพชุมชนที่มีอยู่
2. มีแนวทางดำเนินการแก้ไขปัญหอะไรบ้างที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้บางส่วนตามศักยภาพชุมชนที่มีอยู่และต้องพึ่งพิงจายสนับสนุนจากภายนอกบางส่วน
3. มีแนวทางดำเนินการแก้ไขปัญหอะไรบ้างที่ชุมชนมีข้อจำกัดในการดำเนินการจะต้องพึ่งพิงจายภายนอกทั้งหมด

โดยให้ผู้ร่วมประชุมได้พูดแสดงความคิดเห็นกันก่อน แต่หากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำการผูกขาดการพูด ให้ใช้เทคนิคเมตาแพลน (Meta Plan) ดำเนินการต่อ และอาจใช้เทคนิคการทำผังความคิด (Mind mapping) ในการจัดกลุ่มความคิดเห็นของผู้ร่วมประชุมแต่ละคนได้ โดยการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาชุมชน ต้องเป็นไปตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมการแก้ปัญหาของชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อกำหนดแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมการแก้ปัญหาชุมชนที่เกิดขึ้น ภายหลังรับทราบปัญหา ลำดับความสำคัญของปัญหา ทราบวิสัยทัศน์ พันธกิจและประเด็นยุทธศาสตร์ของชุมชนที่เกิดขึ้น เป็นแนวทางการจัดการแก้ไขปัญาสุขภาพตามแนวปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เป็นรูปธรรม และประเมินได้

วิธีการ

ระดมสมองจากผู้ร่วมการประชุม เพื่อร่วมกันกำหนดแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมการแก้ปัญหาชุมชน โดยให้ผู้ร่วมการประชุมได้พูดแสดงความคิดเห็นกันก่อน แต่หากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำการผูกขาดการพูด ให้ใช้เทคนิคเมตาแพลน (Meta Plan) ดำเนินการต่อ และอาจใช้เทคนิคการทำผังความคิด (Mind mapping) ในการจัดกลุ่มความคิดเห็นของผู้ร่วมการประชุมแต่ละคนได้ เงื่อนไขของแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมการแก้ปัญหาชุมชน ต้องเป็นไปตามประเด็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านสุขภาพระดับชุมชนในลักษณะบูรณาการของ แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ได้แก่ การสร้างกลไกเพื่อเสริมพลังการพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียงกับสุขภาพที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการจัดทำแผนแม่บทชุมชนในลักษณะบูรณาการ เสริมสร้างระบบสุขภาพชุมชนให้เข้มแข็งที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของชุมชน การสนับสนุน และส่งเสริมการทำประชาพิชญ์หรือการทำวิจัยในชุมชน สร้างระบบการดูแลสุขภาพแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Self Help Group) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายจิตอาสาในทุกกลุ่มอาชีพ และการสนับสนุนให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในด้านสุขภาพมากขึ้น และจัดทำแผนชุมชนโดยใช้การเขียน โครงการแบบตารางเหตุผลต่อเนื่อง (Logical Framework Method) ในการจัดการปัญหาสุขภาพตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ แสดงขั้นตอนการทำงานที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน และสามารถตรวจสอบความสอดคล้อง ภายในตัวเองได้ รายละเอียดของโครงการมีความกระชับชัดเจนง่ายต่อความเข้าใจ ง่ายต่อการ วิเคราะห์และง่ายต่อการประเมิน โดยจะสรุปรายละเอียดของโครงการลงในตาราง 16 ช่อง (ตาราง 4x4) ในแต่ละช่องจะแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันทั้งในแนวตั้งและแนวนอน

ขั้นตอนที่ 6 จัดเวทีประชาพิชญ์แผนชุมชนและการประชาสัมพันธ์ แผนชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้คนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และ องค์กรเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ เกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช รับทราบแผนชุมชน ร่วมกันพิจารณา ความเหมาะสม ความครอบคลุมสมบูรณ์ของแผนชุมชน และร่วมมือกันส่งเสริมสนับสนุนแผน ชุมชนที่เกิดขึ้นต่อไป

วิธีการ

จัดเวทีประชาพิจารณ์แผนชุมชนขึ้น โดยทำการนัดหมายกับผู้นำชุมชนในการจัดเวทีประชาพิจารณ์ ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ลงพื้นที่หมู่บ้านทำการเชิญชวนคนในชุมชนให้เข้าร่วมรับฟังแผนชุมชน ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน โดยขั้นตอนในกระบวนการดำเนินเวทีประชาพิจารณ์ประกอบด้วย

1. การทำความรู้จักกันระหว่างผู้เข้าร่วมเวทีประชาพิจารณ์ และทีมผู้วิจัย

เริ่มต้นการทำเวทีประชาพิจารณ์โดยกิจกรรมละลายพฤติกรรมและระหว่างผู้เข้าร่วมเวทีกับทีมวิจัย เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างการอภิปราย

2. บอกวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีประชาพิจารณ์

แจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีประชาพิจารณ์ให้ผู้ร่วมเวทีทราบ เพื่อให้ผู้เข้าอภิปรายได้เตรียมตัว ในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

3. เกริ่นนำเข้าสู่ที่มาที่ไปของประเด็นวิจัยสำหรับการอภิปรายในเวทีประชาพิจารณ์

ให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้เข้าใจความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นงานวิจัยต่อสุขภาพ วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน และบอกถึงความจำเป็นในการร่วมมือกันของคนในชุมชนหรือแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนี้ร่วมกัน เพื่อหาจุดยืนหรือแนวทางการแก้ปัญหาของประเด็นวิจัยดังกล่าว จุดมุ่งหมายของขั้นตอนนี้ คือ กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเวทีในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อประเด็นปัญหางานวิจัยให้ช่วยกันผลักดันหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

4. การวางกฎระเบียบของการจัดเวทีประชาพิจารณ์

จุดมุ่งหมายของขั้นตอนนี้เพื่อร่วมกันกำหนดขอบเขต และการวางระเบียบของการจัดทำเวทีประชาพิจารณ์ร่วมกันระหว่างผู้ดำเนินการทำเวทีและผู้ร่วมเวที ทั้งนี้เพื่อป้องกันความขัดแย้งระหว่างการอภิปราย การมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของคนใดคนหนึ่งต่อคนอื่น เพื่อให้เวทีประชาพิจารณ์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เช่น ต้องปิดมือถือ ต้องตรงต่อเวลา ต้องยกมือก่อนพูด ต้องพูดตรงประเด็น เป็นต้น การได้ถูกกติกาที่มาจากกลุ่มจะช่วยให้กลุ่มเกิดความรู้สึกว่าต้องเคารพกฎกติกานั้นมากกว่าที่จะเป็นกฎที่ผู้จัดเวทีเป็นฝ่ายกำหนดขึ้น

5. การอภิปรายประเด็นหรือปัญหา

ในขั้นตอนนี้ผู้ดำเนินการวิจัยจะได้ทำการอภิปรายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการและตามแผนที่วางไว้ นอกจากนั้นทีมวิจัยเองช่วยสนับสนุนให้เวทีประชาพิจารณ์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและตามแผนที่ได้ตกลงกันไว้ ผู้ดำเนินการทำเวทีสามารถใช้วิธีการอื่น ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนการซักถามเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมในเวทีให้มากที่สุด เช่น ให้ผู้เข้าร่วมเวทีเขียนความเห็นลงในกระดาษที่เตรียมไว้ก่อน และให้ผู้ดำเนินการทำเวทีนำความเห็นในกระดาษมาเริ่มเป็นประเด็นอภิปรายต่อไป หรือผู้ดำเนินการทำเวทีอาจจะเริ่มด้วยการเสนอกรณีศึกษาของผลกระทบจากประเด็นวิจัยเป็นหัวข้อในการอภิปรายก่อนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายในประเด็นนั้นๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น เป็นต้น

6. การสรุปเวทีประชาพิจารณ์

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดเวทีประชาพิจารณ์ ซึ่งผู้ดำเนินการทำเวทีต้องสรุปผลของการอภิปราย โดยแยกเป็นผลที่ได้จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป ผลที่ไม่สามารถสรุปได้ในเวทีและจำเป็นต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป ในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีการทบทวนผลร่วมกัน และทำเป็นข้อตกลงร่วมกันว่าจะต้องมีการดำเนินการอย่างไรกับผลที่ได้จากเวทีประชาพิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจจะระบุอย่างชัดเจนว่าใครจะต้องไปทำอะไรต่อ และจะนัดหมายกลับมาพบกันเพื่อติดตามความคืบหน้ากันเมื่อไร อย่างไร

ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการดำเนินเวทีประชาพิจารณ์ ผู้วิจัยจะสอดแทรกเนื้อหาเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสุขภาพพอเพียงเป็นระยะเพื่อให้ผู้ร่วมเวทีประชาพิจารณ์ได้รับทราบเนื้อหาความรู้เรื่องดังกล่าวควบคู่ไปด้วย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลของชุมชนบ้านบวักจันด้วยตนเองและใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เข้าไปศึกษาชุมชนในระยะเริ่มแรกในด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานประเพณีปีใหม่ม้ง การพัฒนาหมู่บ้าน การประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เก็บข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านบวักจัน ความสนใจต่อการพัฒนาหมู่บ้าน การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกัน

การจัดศัตรูพืชของเกษตรกรต่อพื้นที่ทางการเกษตรและสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตทั้งสองตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย

2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้รู้ในชุมชนได้แก่ ผู้นำตามธรรมชาติ ผู้อาวุโส ปราชญ์ชุมชน แพทย์พื้นบ้านประจำชนเผ่า หมอตำแย เป็นต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางวัฒนธรรม ทราบระบบคิด ทำที เจตคติ และการให้ความหมายของบุคคลต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นไปตามวัฒนธรรมชุมชน ประวัติชุมชน โครงสร้างทางสังคม เช่น ความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลภาวะเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองตั้งแต่ในอดีตจนปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน อีกทั้งยังเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ทำวิจัยและคนในพื้นที่ด้วย

3. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม ใช้ในการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง เพื่อนำมาสรุปประเด็นปัญหา โดยเปรียบเทียบและตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน และหาเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไปหรือเมื่อไม่แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับจะถูกต้อง ผู้ทำวิจัยใช้แบบบันทึกนี้ตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย

4. กล้องถ่ายรูป ใช้ทำการบันทึกภาพเหตุการณ์ในชุมชนตลอดการดำเนินงานวิจัย เพื่อใช้ประกอบการเขียนรายงานการวิจัย

5. การตรวจสอบข้อมูล

กระบวนการตรวจสอบเพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษารวบรวม และตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามประเด็นตรงตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และสามารถตอบคำถามของการวิจัยตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งได้ทำการตรวจสอบข้อมูลทุกครั้งที่ศึกษาในชุมชน โดยใช้วิธีการต่อไปนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบด้วยการอาศัยระยะเวลา กล่าวคือการใช้ช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันในการเข้าไปเก็บข้อมูล โดยทิ้งระยะเวลาให้ห่างกันเพื่อเข้าไปทำการเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้ง อาจจะแตกต่างกันทั้งสถานที่และตัวบุคคล ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลแบบนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนาและพูดคุยในการหาคำตอบในแต่ละเรื่องแต่ละประเด็น การสอบถามข้อมูลจากบุคคลหลายกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในสถานที่ที่แตกต่างกัน กิจกรรมต่างกัน มีบางครั้งให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลเดียวกัน ซึ่งการเลือกที่จะตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีนี้ผู้วิจัยจะต้องใช้ความพยายามในการสร้างบรรยากาศ เพื่อไม่ให้คนในชุมชนรู้สึกรำคาญหรือเบื่อหน่ายในหัวข้อที่สนทนา รวมไปถึงการนำเอาแนวคิดและทฤษฎีหลายแนวคิดมาพิจารณาและ

วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นเดียวกัน เพื่อให้การอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาเกิดความกระจ่าง ชัดเจน และครบถ้วนในทุกมิติ การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบวิธีนี้ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมควบคู่ไปกับการซักถาม สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเพื่อทำการตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช บ้านบวกจั่น หมู่ที่ 7 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้รู้ในชุมชน การจัดกระบวนการทำแผนชุมชน และการทำเวทีประชาพิจารณ์ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการศึกษาปรากฏการณ์เพื่อบรรยายและอธิบายข้อเท็จจริง ตลอดจนแปลความหมายตามเนื้อหาสาระจากข้อมูลที่ได้แล้วนำมารวบรวมและจำแนกตามประเภทของข้อมูล จัดให้เป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงกับประเด็นที่ศึกษาวิจัย จนได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเที่ยงตรงแล้วจึงนำมาสรุปเนื้อหาซึ่งในส่วน of ข้อมูลภาคสนามนั้นผู้วิจัยได้ทำการแยกแยะตามกิจกรรมและขอบเขตของการศึกษาวิจัยว่ามีปรากฏการณ์อะไรบ้าง และเชื่อมโยงหรือสัมพันธ์กันอย่างไร มีกลไกอะไรบ้างที่จะใช้อธิบายได้ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นสามารถจะส่งผลซึ่งกันและกันได้หรือไม่ อย่างไร โดยยึดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้นเพื่อนำไปสู่การอธิบายข้อสรุปตามจุดประสงค์ที่วางไว้ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง สถานีอนามัยโป่งแยงใน ตลอดจนการสืบค้นสอบถามข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกันตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการศึกษาวิจัย โดยหลังจากเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะกลับมาบันทึกอย่างละเอียด พร้อมทั้งจัดหมวดหมู่ของข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ชุมชน โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ทนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชน ข้อมูลด้านสุขภาพ ฯลฯ ซึ่งประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกันในทุกครั้งของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชบ้านบวกจั่นในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมผัสกับ

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและเก็บข้อมูลในทัศนะของคนในชุมชน จะทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากนั้นจึงลงไปเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ ซึ่งใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้รู้ในชุมชน การใช้กระบวนการทำแผนชุมชนในการจัดการปัญหาสุขภาพร่วมกับผู้เข้าร่วมวิจัย และการทำเวทีประชาพิจารณ์พร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ ตามประเด็นปัญหางานวิจัยที่ได้ตั้งไว้ มีบางครั้งที่ผู้วิจัยเกิดความสงสัยในการตีความข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้เรียนปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย รวมทั้งได้ทำการตรวจสอบและกลับไปเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปอย่างสมบูรณ์มากที่สุด เพราะการเก็บข้อมูลจากบุคคลในชุมชนนั้น แต่ละคนก็จะมีระบบคิด ประสบการณ์ และพื้นฐานที่แตกต่างกันจึงจำเป็นต้องใช้ความพยายามในการเข้าถึงข้อมูลอย่างแท้จริงในแต่ละประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เบื้องต้นทั้งหมดจะนำมาสังเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพของกระบวนการจัดการสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของชุมชนบ้านบวจันได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น